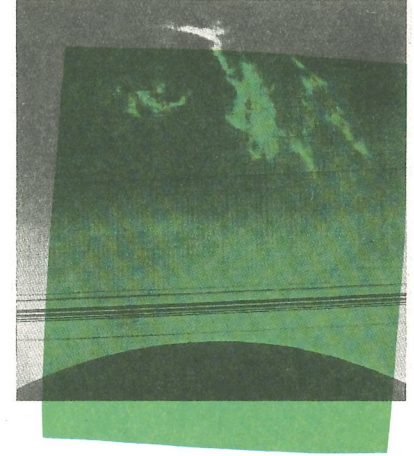

Isang Yun

holland festival

Rien de Reede, fluit
Thies Roorda, fluit
Gerda Ockers, harp
Johan Kracht, viool
Daniel Esser, cello
Ernst van Tiel, dirigent

Isang Yun (1917)

Inventionen (1983)
voor twee fluiten

Duo (1984)
voor cello en harp

Königliches Thema (1976)
voor viool

Novelette (1980)
voor fluit, harp, viool en cello

7 juni 1992, aanvang 16.30 uur
De IJsbreker, Amsterdam

Het concert is om ca. 17.30 uur afgelopen en
wordt rechtstreeks uitgezonden op Radio 4.
Er is geen pauze. Het is verboden tijdens de
uitvoering te fotograferen.

*Coproductie Holland Festival, De IJsbreker,
NOS-radio. Deze produktie kwam tot stand
met steun van het Stimuleringsfonds
Nederlandse Culturele Omroepproducties.*

Inventionen

Isang Yun schreef deze *Inventionen* oorspronkelijk voor twee hobo's. De titels van de eerste drie delen verwijzen naar problemen van speeltechnische aard: 'Trillers', 'Glissandi' en 'Voorslagen'. De vier delen zijn geschreven volgens een overkoepelend concept, dat uitmondt in het van elke versieringswoede ontdane laatste deel: 'Harmonie'. Deze bewerking voor twee fluiten, waarvoor een aantal kleine veranderingen in de lage tonen gemaakt moest worden, schreef Isang Yun speciaal voor Rien de Reede en Thies Roorda.

Duo voor cello en harp

De harmonische taal van het driedelige Duo voor cello en harp, dat in het begin van 1984, kort na de massieve Eerste Symfonie (1982-1983), geschreven werd, is uiterst eenvoudig. De melodiek daarentegen is zo gedifferentieerd dat elk deel een geheel eigen klank heeft. Het rustige eerste deel bestaat uit drie fases, waarin zich uit heftige dubbelgrepen een lyrische zangerigheid ontwikkelt en een brede maar fijnmazige melodische opwaartse beweging van de cello met impressionistische klankeffecten. Het levendige tweede deel opent met gestileerde dansritmen en sluit zich in het middendeel bij de lyriek van het eerste deel aan met een aanvankelijk kortere, hunkerende gestiek. Het eveneens drieledige derde deel is meditatief; de cello speelt overwegend *con sordino*, en de dynamiek is met slechts één uitzondering tot één- tot viervoudig *piano* teruggebracht. De melodie omvat vanuit een klein bereik steeds grotere afstanden. Het Duo voor cello en harp werd geschreven in opdracht van de Internationale Tage Ingelheim en werd daar op 27 mei 1984 door Ulrich Heinen en Gerda Ockers voor het eerst uitgevoerd.

In 1747 gaf Frederik II de oude Johann Sebastian Bach bij diens bezoek aan Berlijn een 'koninklijk thema' op om er een fuga op te improviseren. Later zou Bach zijn *Musikalisches Opfer* op dit thema baseren. Isang Yun ziet doorgaans af van de traditionele expositie van een thema; de naam van het programma in de context waarvan de première plaatsvond, luidde echter *Johann Sebastian Bach: Musikalisches Opfer und zeitgenössische Aspekte*, en Yun zag hierin aanleiding om met het thema van Bach een 'wandeling door de Aziatische traditie' te maken. *Königliches Thema* is tot nu toe zijn enige compositie waarin slechts één thema consequent in een opeenvolging van – zeven – verschillende soorten variaties wordt verwerkt. In 1979 schreef Yun *Fanfare & Memorial*, een orkeststuk over de reis van Europa naar Oost-Azië, waarin hij wederom een thema met een Europees voorkomen, maar ditmaal door hemzelf geschreven, aan het begin plaatste. De hieronder volgende opmerkingen zijn gebaseerd op de analyse van Gottfried Eberle. De expositie van het thema besluit – niet zonder ironie – met de driemaal geplukte grondtoon c¹. Yun dikt het thema, respectievelijk de omkering ervan, vervolgens in tot een serie achtsten. Met octaveringen en andere voor Yun kenmerkende modificaties wordt het thema zesmaal tot klinken gebracht. De tweede groep variaties gaat in zestienden. Het thema, omspeeld door twaalftoons-klankvelden, klinkt eerst in zijn grondvorm, vervolgens een kwint hoger in de omkering en ten slotte een kleine terts hoger. Ook het derde type variatie houdt vast aan het idee van de chaconne uit de barok: de omkering van de transpositie in de kleine terts wordt tot lange tonen uitgerekt, waarop steeds een twaalftonig, wijd uitwaaierend melisme volgt. De hierop volgende variatie is reëel tweestemmig: thema en omkering zijn, met onderbrekingen van *Schleifer*, in dubbelgrepen verenigd. In de vijfde variatie weerklinkt de omkering van het thema als een bourdon in lage aangehouden tonen. Het zesde type variatie is overwegend in gelijkmatige zestienden: na een speelse inleiding wordt de basisvorm van het thema opnieuw in dodecafonische klankvelden ingebed. Ten slotte weerklinkt het thema in zijn oorspronkelijk *alla breve*-maat en in een hogere octaaf – voor Yun het zinnebeeld van een hoger niveau – subtiel maar onmiskenbaar veranderd door typisch Koreaanse klankgebaren.

Novelette

Novelette betekent korte vertelling, waarbij de inhoud door de speler of luisteraar mag worden ingevuld. De fluit is zowel verteller als hoofdpersoon. De harp hoort toe en speelt een obligate begeleidersrol, terwijl de strijkers bij uitvoeringen in de concertzaal letterlijk op de achtergrond dienen te blijven. In de eerste drie en in de laatste zeven minuten schrijft Yun de gewone fluit voor. Deze hoekdelen vormen een raamwerk, dat ook op zichzelf zou kunnen staan. Het werk opent met een ceremoniële invocatie in gematigd tempo. In het uitgebreide, uit drie secties opgebouwde middendeel, waarvoor Yun de alfluit voorschrijft, gaat het om herinnering: het verleden wordt tot heden. Trage klanken, die een nostalgisch verlangen uitdrukken, leiden via een zeer geleidelijke ontwikkeling tot een hiermee contrasterende extatische episode. Na een reprise van de gebaren van verlangen overtreft de fluit in wedijver met de bijzonder virtuoze harppartij de extatische roes van de altfluit uit het middendeel. Uiteindelijk keert de muziek terug tot een verinnerlijkte rust. De overkoepelende dramatische vorm wordt weerspiegeld in vele details: in de composities van Isang Yun staat het deel telkens weer voor het geheel.

biografieën

Isang Yun

Isang Yun (Tongyong [Korea] 1917), wiens vijfeventigste verjaardag dit jaar wordt gevierd o.a. met de première van zijn in opdracht van het Holland Festival gecomponeerde Derde Vioolconcert (22 juni), geldt als een van de belangrijkste componisten van onze tijd. Yuns leven kan met recht bewogen worden genoemd. Tot twee maal toe belandde hij voor langere tijd in de gevangenis. De eerste maal was tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen de Koreaanse muziekstudent in Tokio gearresteerd werd op beschuldiging van ondergrondse activiteiten ten gunste van zijn door Japan bezette vaderland. In 1967 werd Yun in Berlijn ontvoerd door de Zuidkoreaanse geheime dienst op verdenking van collaboratie met de aartsvijand in het Noorden. De ontvoering en veroordeling tot levenslang door de rechtbank in Seoul leidden tot internationale protesten. Desondanks werd Yun pas twee jaar later vrijgelaten. Hij vestigde zich in 1969 definitief in Europa en doceert sindsdien aan het conservatorium van Berlijn. Het uitgangspunt in de composities van Yun is de synthese tussen de Oostaziatische en de westerse klankwereld. In feite komt deze synthese tot stand door de combinatie van westerse middelen (de moderne Westeuropese instrumenten, technieken als de dodecafonie enz.) met de geest van de traditionele Koreaanse muziek. Essentieel hierbij is de toepassing van de 'Einzelton', de geïsoleerde toon die gevarieerd en versierd wordt en die, anders dan in de westerse kunstmuziek, in de Oostaziatische muziek op zichzelf muzikale betekenis kan hebben.

Rien de Reede

Rien de Reede is fluitist in het Koninklijk Concertgebouworkest en in diverse kamermuziekensembles. Zijn aandacht richt zich vooral op de achttiende- en de twintigste-eeuwse muziek. Componisten als Theo Loevendie, Rudolf

Escher, Tristan Keuris, Isang Yun, Robert Dick en Per Nørgård hebben werken voor hem geschreven. Naast zijn activiteiten als uitvoerend musicus is hij als docent aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag verbonden en geeft hij regelmatig masterclasses, o.a. in Duitsland (Freiburg) en Italië (Modena en Chuisi).

Thies Roorda

Thies Roorda studeerde aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag als leerling van Paul Verhey. In de Verenigde Staten zette hij zijn studie voort bij de Engelse meesterpedagoog Geoffrey Gilbert. Hij is fluitist in het Radio Symfonie Orkest en doceert aan het Arnhemse conservatorium en het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Behalve in het Hummel Trio speelt hij kamermuziek in diverse combinaties, o.a. met de harpiste Gerda Ockers. Hij zet zich met name in voor het werk van Isang Yun.

Gerda Ockers

Gerda Ockers studeerde bij Vera Badings aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. In 1980 behaalde zij de diploma's Orkest- en Solospel met aantekening Kamermuziek. Zij was twee jaar verbonden aan het Nederlands Balletorkest en werd in 1981 aangesteld bij het Koninklijk Concertgebouworkest.

Johan Kracht

Johan Kracht kreeg zijn opleiding aan het voormalige Muzieklyceum te Amsterdam bij Gijs Beths sr. Na het behalen van zijn diploma werd hij benoemd in het Koninklijk Concertgebouworkest bij de eerste violen. Tegelijkertijd zette hij zijn studie voort bij Herman Krebbers. Johan Kracht, die ook zeer actief is op het vlak van de kamermuziek, is sinds april 1984 plaatsvervangend eerste concertmeester van het Koninklijk Concertgebouworkest.

Daniël Esser

Daniël Esser studeerde aan het voormalig Muzieklyceum te Amsterdam bij Jean Decroos en behoorde jarenlang tot het bekende Amsterdamse Pianotrio. Momenteel maakt hij deel uit van het Koninklijk Concertgebouworkest. Kamermuziek heeft zijn speciale voorliefde en hij speelt dan ook in diverse kamermuziekensembles.

Ernst van Tiel

Tot zijn twintigste was Ernst van Tiel de enige in een muzikaal gezin die zelf niet musiceerde. Op een gegeven moment kwam hierin verandering en wist hij binnen een half jaar zo goed slagwerk en piano te spelen dat hij werd toegelaten tot het Utrechtse Conservatorium. Hij ging bij het Radio Filharmonisch Orkest spelen en nam directieles bij Lucas Vis. Behalve symfonische concerten dirigeert Ernst van Tiel ook opera.

Colofon

Dit is een uitgave van het Holland Festival.

Telefoon: 31.(0)20.627 65 66

Telefax: 31.(0)20.620 34 59

Adres: Kleine-Gartmanplantsoen 21

NL-1017 RP Amsterdam

Basisontwerp: Pieter Roozen / Mart. Warmerdam

Opmaak: Patrick Hoogenberg

DTP-apparatuur: Magister Computer

Druk: Drukkerijen de Bussy Ellerman Harms bv

Alle toelichtingen in deze uitgave zijn geschreven door Wolfgang Sparrer en uit het Duits vertaald door Jan-Willem Reitsma.

Sponsors

Koninklijke PTT Nederland NV (hoofdsponsor)

De Volkskrant bv

Fiat Auto Nederland bv

Dommelsche Bierbrouwerij bv

BV Weekbladpers

Drukkerijen de Bussy Ellerman Harms bv

Andersen Consulting

Subsidiënten

Ministerie van WVC

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Gemeente Amsterdam

Prins Bernhard Fonds

Stimuleringsfonds Nederlandse

Culturele Omroepproducties

de Volkskrant

FIAT

Dommelsch Bier